

VIDAUS REIKALŲ
MINISTERIJA

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
2022-05-19 Nr. G-5187

MIGRANTŲ PRIĖMIMO IR APGYVENDINIMO SISTEMOS PERTVARKOS KONCEPCIJA

2022 m. gegužės 20 d.

Tikslas

- ❑ Efektyvi (gebanti „prisitaikyti“) migrantų priėmimo ir apgyvendinimo sistema
- ❑ Išgrynintos institucijų vykdomos funkcijos, atsisakyta institucijoms nebūdingų bei besidubliuojančių funkcijų

Kodėl reikia pokyčių?

- ☐ Nėra aiškaus neteisėtų migrantų priėmimo, paskirstymo ir apgyvendinimo algoritmo, dažnai sprendžiama ad hoc.
- ☐ Migrantų apgyvendinimo sistema nėra pritaikyta operatyviai reaguoti į besikeičiančius migrantų srautus.
- ☐ Skirtingų institucijų funkcijos dubliuojasi, todėl iškyla šių funkcijų efektyvaus įgyvendinimo problema.
- ☐ Statutiniai pareigūnai turi vykdyti statutinėms įstaigoms nebūdingas funkcijas, o tai apsunkina tiesioginių šių įstaigų funkcijų (susijusių su valstybės sienos apsauga, viešojo ir nacionalinio saugumo užtikrinimu) vykdymą.
- ☐ Nėra galimybių užtikrinti tinkamas ir tarptautinius standartus atitinkančias apgyvendinimo sąlygas visiems migrantams, sudėtinga užtikrinti pažeidžiamų asmenų teisių ir teisėtų interesų apsaugą, visų jiems reikalingų paslaugų teikimą.
- ☐ Šiuo metu paslaugų teikimas yra fragmentuotas, todėl būtina užtikrinti vienodus standartus visose apgyvendinimo vietose

FUNKCIJOS	VOKIETIJA	NYDERLANDAI	DANIJA	BELGIJA	Graikija
Sienos apsauga	Federalinė policija	Karališkoji karo policija (K-Mar), Nacionalinė policija	Nacionalinė policija	Federalinė policija	Graikijos nacionalinė policija, Graikijos Pakrančių apsaugos tarnyba
Prieglobsčio procedūros	Federalinė migracijos ir pabėgėlių agentūra (BAMF)	Nacionalinės policijos užsieniečių identifikavimo ir asmenų gabenimo skyrius, Imigracijos ir natūralizacijos tarnyba	Nacionalinė imigracijos tarnyba	Imigracijos biuras, Generalinio komisaro biuras pabėgėlių ir asmenų be pilietybės klausimams spręsti	Prieglobsčio tarnyba
Apgyvendinimas, maitinimas, paslaugos	Trumpalaikio apgyvendinimo centrai, Žemių apgyvendinimo centrai (AnKER), vietos valdžios institucijos ir NVO, koordinuoja BAMF	Centrinė prieglobsčio prašytojų priėmimo agentūra, savivaldybės	Danijos Raudonojo kryžiaus administruojamos paslaugos valstybei priklausančiuose apgyvendinimo centruose	FEDASIL (Federalinė prieglobsčio prašytojų priėmimo agentūra) ir NVO apgyvendinimo centrai, savivaldybės, Viešasis socialinės rūpybos centras (individualus apgyvendinimas).	Priėmimo ir tapatybės nustatymo tarnyba, Prieglobsčio prašytojų apsaugos direktoratas
Grąžinimas, išsiuntimas	Prieglobsčio ir išsiuntimo biuras, kuris pavaldus BAMF, ir AnKER	Repatriacijos ir išvykimo tarnyba	Grąžinimo agentūra, Penitencinė ir probacijos tarnyba, Policijos Imigracijos departamentas (kai priverstinis grąžinimas)	FEDASIL (savanoriškas grįžimas), Imigracijos biuras	Graikijos nacionalinė policija

Procesų peržiūros metu identifikuotos funkcijos, kurių vykdymas turėtų būti optimizuojamas:

- ☐ Migrantų **pervežimas** į apgyvendinimo vietas;
- ☐ Sveikatos patikros ir amžiaus nustatymo **tyrimų organizavimas**;
- ☐ **Migrantų profiliavimas** (pagal procedūrą, pažeidžiamumą, demografines charakteristikas ir pan.) ir **apgyvendinimo vietos parinkimas** (išskyrus, kai taikomas sulaikymas);
- ☐ **Apgyvendinimo organizavimas** pagal patvirtintą standartą (patalpų paruošimas/pritaikymas, lova, patalynė, maitinimas, higienos priemonės, drabužiai, avalynė ir kt.);
- ☐ **Vertimo, teisinės pagalbos** prieglobsčio prašytojams ir neteisėtiems migrantams organizavimas;
- ☐ **Izoliavimo/karantinavimo** organizavimas esant poreikiui;
- ☐ Sveikatos priežiūros, specialiųjų poreikių užtikrinimo, socialinių **paslaugų**, užimtumo/laisvalaikio, švietimo organizavimas apgyvendinimo vietose.

Šiuo metu migrantų priėmimo ir apgyvendinimo procese dalyvaujančios institucijos

- **Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos (VSAT)** ir jos padalinys – Užsieniečių registracijos centras (URC)
- **Migracijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (MD)**
- **Pabėgėlių priėmimo centras prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (PPC)**
- **Įvairios nevyriausybinės organizacijos (NVO)**

Migrantų priėmimo ir apgyvendinimo sistemos klientų grupės (bei jiems taikomos procedūros)

- **Neteisėti migrantai** (procedūros – nuo jų sulaikymo iki išsiuntimo/grąžinimo dienos)
- **Iš įkalinimo įstaigų paleisti užsieniečiai** (procedūros – nuo teisinio statuso nustatymo iki išsiuntimo/grąžinimo dienos)
- **Prieglobsčio prašytojai** (procedūros – nuo prieglobsčio prašymo priėmimo iki galutinio teismo sprendimo priėmimo dienos)
- **Prieglobstį gavę asmenys** (procedūros – nuo prieglobsčio suteikimo iki pirminės integracijos ir integracijos savivaldybėse)
- **Prieglobstį gavę užsieniečiai, grąžinti į Lietuvą iš kitų valstybių ir kurie neturi kur prisiglausti** (procedūros – nuo grąžinimo iki apgyvendinimo vietos radimo dienos)
- **Lietuvių kilmės asmenys, perkelti iš krizės paveiktų valstybių į Lietuvą** (procedūros – nuo atvykimo į Lietuvą iki integracijos savivaldybėse)
- **Užsieniečiai, kuriems taikoma laikinoji apsauga** (procedūros – nuo atvykimo dienos iki integracijos savivaldybėse)

Galimi sprendimai

- ☐ Pasiliekama prie *Status quo*
- ☐ Alternatyva 1 - PPC funkcijų plėtra ir pertvarka
- ☐ Alternatyva 2 – Naujos atskiros agentūros sukūrimas

Esmė

Nieko nekeisti

- **Institucinė sistema:** institucijų atliekamos funkcijos nesikeičia, ieškoma vidinės pertvarkos sprendimų
- **Kodėl:** kitos alternatyvos pareikalaus laiko, papildomų lėšų, įgyvendinant pertvarkas galimas žmogiškųjų išteklių, kompetencijų praradimas

Privalumai

- **Bendradarbiavimo patirtis:** darbo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo praktikos
- **Institucinė kompetencija:** reikiama kompetencija, specialistai
- **Mažesni kaštai:** institucijos dirba esamų asignavimų ribose
- **Teisėkūra:** nereikėtų keisti galiojančio teisinio reguliavimo

Rizikos

- **Koordinavimo trūkumas:** skirtingi pavaldumai
- **Žinybinė konkurencija:** „savų“ išteklių taupymas
- **Nelankstumas:** funkcijų dubliavimas, aiškos lyderystės trūkumas, nėra galimybių adaptuotis prie besikeičiančių migrantų srautų
- **Neišnaudojamas darbuotojų potencialas:** darbuotojams tenka imtis jų kvalifikacijos neatitinkančio darbo, išaugę darbo krūviai, mažėjanti motyvacija.
- **Nukenčia kitos institucijų funkcijos,** išaugus darbo krūviui.

Kita

- Galima svarstyti atskiro padalinio (nestatutinio) steigimą VSAT, kuris vykdytų migrantų priėmimo ir aprūpinimo funkcijas, tačiau tam prireiktų papildomų lėšų ir laiko.
- Galima pirkti apgyvendinimo vietų „aptarnavimo“ ir kitas paslaugas.

Esmė

PPC funkcijų plėtra ir organizacinė pertvarka

- **Institucinė sistema:** dalis šiuo metu VSAT vykdomų funkcijų būtų perduodama PPC (pervežimas, apgyvendinimas, sveikatos patikra ir priežiūra, socialinės ir kitos paslaugos).

Privalumai

- **Kompetencija:** ilgametė PPC patirtis.
- **VSAT nebūdingų f-jų atsisakymas:** priėmimo sąlygų užtikrinimas iš esmės susijęs su socialinio pobūdžio paslaugų teikimu.
- **Panašių f-jų koncentravimas vienoje institucijoje:** šiuo metu VSAT URC ir PPC vykdo panašią veiklą.
- **Efektyvesnis išteklių valdymas,** užtikrinant vienodą standartą.

Rizikos

- **Trukmė:** gali užtrukti dėl teisės aktų pakeitimo, žmogiškųjų išteklių, turto perdavimo.
- **Žmogiškųjų išteklių stoka:** reorganizuojant galima prarasti dalį darbuotojų, nes ne visi VSAT darbuotojai sutiktų būti perkelti į PPC, o naujų darbuotojų paieška (ypač regionuose) gali būti sudėtinga.

Kita

- **PPC nebūdingos, bet galėtų būti priskirtos funkcijos:** apsauga (kai kuriuose objektuose galėtų būti įgyvendinama pavyzdžiui, perkant paslaugą)
- **PPC nebūdingos funkcijos:** sulaikymas, tapatybės nustatymas, migracijos procedūros, grąžinimas toliau liktų VSAT ir MD kompetencija.
- Dalį teikiamų paslaugų pirkti iš NVO

Esmė

Naujos agentūros įsteigimas

- Agentūra kuruotų priėmimo funkcijas, kurių vykdymui nereikalingi spec. įgaliojimai ar kompetencija (pagal esamą teisinį reguliavimą)
- Įgyvendinant reformą, galima funkcijų plėtra.

Privalumai

- būtų iš esmės peržiūrėtos f-jos
- **Geresnis koordinavimas, greitesnės procedūros:** lengviau koordinuoti vienoje įstaigoje
 - **Vieningų standartų taikymas:** vienoje įstaigoje lengviau užtikrinti vieno standarto taikymą.
 - **Lankstesnė veiklos forma:** galima reorganizuojant keisti teisinį statusą į VŠĮ.

Rizikos

- **Trukmė:** gali užtrukti iki 1 metų arba dar ilgiau
- **Galimas politinio palaikymo trūkumas:** priklausytų nuo pasirinkto agentūrizacijos modelio
- **Naujų darbuotojų kompetencijos trūkumas:** užtrunka ir gali būti sudėtinga pritraukti
- **Galimi didesni veiklos kaštai** (naujos organizacijos valdymo / administravimo aparatas)

Kita

- Galėtų būti 1 alternatyvos antrasis etapas, mechanizmui pasiteisinus.

Kaštai

	VSAT 1 asm./d.	VSAT 1 asm./m.	VSAT 3500 asm./m.	PPC 1 asm./d.	PPC 1 asm./m.	PPC 3500 asm./m.
Darbo ūmokestis	9,29 €	3 390,85 €	11 867 975,00 €	7,31 €	2 668,15 €	9 338 525,00 €
Komunalinēs paslaugos	1,43 €	521,95 €	1 826 825,00 €	1,67 €	609,55 €	2 133 425,00 €
Infrastruktūra	8,00 €	2 920,00 €	10 220 000,00 €	4,19 €	1 529,35 €	5 352 725,00 €
Maitinimas	6,48 €	2 365,20 €	8 278 200,00 €	2,53 €	923,45 €	3 232 075,00 €
Higienos reikmenys ir kitas aprūpinimas	1,65 €	602,25 €	2 107 875,00 €	2,64 €	963,60 €	3 372 600,00 €
VISO	26,85 €	9 800,25 €	34 300 875,00 €	18,34 €	6 694,10 €	23 429 350,00 €

Priimtiniausia 1 alternatyva

(PPC funkcijų plėtra ir reorganizavimas)

- **VSAT pareigūnai** ruošiami vadovaujantis kitais principais nei **socialiniai darbuotojai**.
- **Pareigūnų darbo užmokestis** yra didesnis nei asmenų dirbančių pagal darbo sutartį, o VSAT, priimdamas papildomą personalą yra orientuotas į pareigūnų, o ne soc. darbuotojų priėmimą. Siekiama universalumo, kad naujai priimti asmenys, esant būtinybei galėtų saugoti valstybės sieną, o ne „dalinti sriubą“.
- **VSAT karo atveju** tampa ginkluotųjų pajėgų dalimi.
- **VSAT prioritetas** visada bus su gynyba susijusių priemonių įsigijimas, o ne migrantų aprūpinimas (t.y. batai pareigūnams, o ne migrantams - visada bus prioritetas, papildomi šaudmenys - visada bus svarbiau nei suremontuotos patalpos migrantams ir pan.)

FUNKCIJOS	VSAT	MD	PPC / Agentūra	NVO
Sienos apsauga	Pilna apimtimi (stebėjimo sistemos, fizinio barjero priežiūra, pajėgų organizavimas)	-	-	-
Migrantų atvykimas/ identifikavimas/ sulaikymas	Sulaikymo procedūrų atlikimas, apklausų atlikimas	Prieglobsčio prašymų priėmimas	Teisinių, vertimo paslaugų organizavimas Koordinuoja NVO paslaugų teikimą	Maitinimo, higienos reikmenų suteikimas
Pirminis apgyvendinimas paskirstymo punkte	Tapatybės nustatymas, biometrinių duomenų surinkimas, patikrinimai, grėsmių vertinimas Apsaugos organizavimas	Prieglobsčio ir neteisėtos migracijos procedūrų vykdymas	Pažeidžiamumo vertinimas, perdavus NT, apgyvendinimo ir paslaugų organizavimas bei suteikimas (sveikatos, švietimo ir t.t.)	Paslaugų teikimas pagal Agentūros poreikį
Ilgalaikis apgyvendinimas	Sulaikymo sprendimų peržiūra Apsaugos organizavimas	Prieglobsčio ir migracijos procedūrų vykdymas	Apgyvendinimo ir paslaugų organizavimas bei suteikimas (sveikatos, švietimo ir t.t.)	Paslaugų teikimas pagal Agentūros poreikį
Teisinės padėties procedūros	Apklaustos, grąžinimai	Apklaustos, procedūriniai veiksmai dėl grąžinimo	Teisinių, vertimo paslaugų organizavimas	Savanoriškų grąžinimų vykdymas
Integracija	-	-	Integracijos sutartys, planai, darbas su savivalda	Paslaugų teikimas pagal su Agentūra suderintą planą

Spręstini klausimai

- **Pavaldumas:** VRM, SADM ar LRVK.

Pagal paslaugų pobūdį ir apimtį labiausiai tinka SADM

- **Igyvendinimo laikotarpis:** nesant esminių trukdžių - **12 mėn.**

Teisės aktų keitimas planuojamas 2022 m. rudens sesijoje

- **Turto perdavimas:** Nekilnojamąjį turtą, išskyrus pasienio ruožą, valdytų PPC / Agentūra, o pasienio ruožą – VSAT

- **Finansavimo poreikis:** **24 mln. kasmet ir 7 mln. plėtrai**

Veiklos vykdymo užtikrinimui reikia apie 24 mln. Eurų, skaičiuojant, kad kasmet srautas Lietuvoje būtų 3500 migrantų

Reikalingos lėšos infrastruktūros plėtrai: Ruklos PPC papildomai išplečiant 450 vietų reikia 7 mln. Eurų

- **Finansavimo modelis:** pagal migrantų skaičių

Reikia kartu su Finansų ministerija parengti lankstų finansavimo skyrimo modelį, kad PPC / Agentūrai skiriamos lėšos didėtų, jei yra didesnis migrantų srautas.

VIDAUS REIKALŲ
MINISTERIJA

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

AČIŪ UŽ DĖMESĮ!